

Štednja - smjer održivog razvoja

Ana Jurković, odgajateljica savjetnica
Dječji vrtić Sjenčica
Centar za predškolski odgoj, Osijek

Odnos prekomjerne potrošnje i racionalnog korištenja materijalnih resursa pitanje je kojim su se bavila djeca i odgajateljica Dječjeg vrtića Sjenčica iz Osijeka. Pravo djeteta na sudjelovanje jedna je od glavnih smjernica projekta.

Djeca uočavaju prekomjernu potrošnju papira za crtanje u skupini, međusobno komentiraju tko među njima troši najviše papira te izražavaju zabrinutost zbog njegove brze potrošnje, a taj početni problem prva je od aktivnosti koje su s vremenom prerasle u projekt. Kako se skupina svakodnevno okuplja u krugu, problem potrošnje

papira postaje tema za raspravu i prerasta u 'izazov' izrečen kroz pitanja: Imamo li pravo neograničeno trošiti papir? Treba li svaki put bacati papir u 'papirka' i govoriti: 'Pogriješio sam, treba mi novi papir'? Što još možemo učiniti? Djeca zaključuju kako su potrebna pravila o korištenju papira i zajednički ih donose glasovanjem.

Donesena su sljedeća pravila o korištenju papira:

- Važno je prvo napisati ime na rad, a poslije crtati.
- Ako si se zabunio, smisli nešto, popravi i nacrtaj.
- Nacrtani papir koji nema ime, ide u 'papirka', ako ga nitko ne želi.

Djevojčica Petra uočava kako pojedina djeca učestalo šilje olovke te bi i njih mogli brzo potrošiti te potiče razgovor u skupini u kojem se raspravlja o sljedećim pitanjima: Ima li nečega zauvijek? Što učiniti da bismo ono što trošimo imali duže, ne samo papir za crtanje? Razgovara se o štednji i potrošnji

ŠTEDNJA - BOJA
ZAŠILJIOLOVKU
KADA JE ISTROŠEN
VRH



Štednja je za djecu sinonim za racionalno korištenje

te pojmovima vezanim uz njih, pri čemu djeca iznose sljedeća iskustva. Dječja promišljanja su ozbiljna:

ŠTEDNJA

Benjamin: *Štediš struju ako ugasiš svjetlo kada ti ne treba.*

Tomislav: *Mamu i tatu štedimo kad ih pustimo da se odmore.*

Roko: *Štedimo hranu da ne postanemo debeli i hlače kad ti mama zašije 'naljepnicu' na koljeno.*

Joško: *Štednja je kad ne kupuješ bez veze nego pregledaš što sve imaš u kući i onda kupuješ što ti treba.*

Luka: *Vodu možeš štedjeti tako da uliješ u čašu samo onoliko koliko ćeš popiti, ako uliješ punu čašu a popiješ malo i ono što je ostalo proliješ, moraš platiti svu vodu koju si natio.*

Evan: *Štedimo kad ne kupujemo skupo.*

POTROŠNJA

Rami: *Trošiš vodu ako ti bez veze curi i poplavi ti kuća, a i masne boje se troše.*

Joško: *Potrošiš hranu koja je preфина i brzo se potroši kao Kinderlada, ti to stalno novo kupuješ i još trošiš novce.*

Leona: *Vodu i hranu i novac trošiš i onda nemaš više ništa.*

Matej: *Troši se jako WC-papir i ubrusi.*

Borna: *Potroši se boja iz printera, baterija i struja ako ti gori crvena lampica na bojleru po noći, a ja sam se jednom u noći ustao i ugasio jer je mama zaboravila.*

REZERVA

Ivan: *Kad pošpricaš hlače i obučeš druge, one su ti rezerva.*

Lara: *Sve cipele u ormaru su ti rezerva kad ti nosiš samo jedne.*

Zara: *Vjeverica ima u drvetu lješnjake, žirve i orahe za rezervu i daje ih drugima.*

Dinko: *Rezerva ti je kad rezerviraš igraonicu za proslavu rođendana.*

ZALIHA

Marko: *Zaliha je kad nečega jako puno imaš.*

Ana: *Jako puno novaca u banci.*

Paula: *Hrana u špajzu i frižideru je zaliha.*

Potom je uslijedila rasprava o uzročno-posljedičnim vezama štednje i potrošnje. Svako je dijete za sebe bilježilo podatke u tablicu koja je

imala dva stupca – potrošnja i štednja. Uspoređivanjem podataka i raspravom – koliko i što svakodnevno koristimo, što najviše trošimo, što od toga možemo štedjeti – djeca uočavaju kako nešto možemo istovremeno štedjeti i trošiti pa zaključuju kako je važno paziti kako trošimo vodu, električnu energiju, papir i dr. Štednja za njih postaje sinonim za racionalno korištenje. Djeca međusobno dogovaraju pravila o štednji, potom ih ispisuju i ilustriraju na karticama koje postavljaju na ključna mjesta u vrtiću. Pravila o štednji u vrtiću su sljedeća:

- Štednja vode – *Zatvori vodu ako ti ne treba; natoči toliko vode koliko ćeš popiti.*
- Štednja struje – *Ugasi svjetlo ako ti ne treba.*
- Štednja papira – *Napiši ime na papir za crtanje; ako pogriješiš nacrtaj nešto novo od toga.*
- Štednja boja – *Zašilji olovku kad je istrošen vrh, a ne svaki čas.*
- Štednja igračaka – *Igračke vrati u kutije i na police nakon igre.*
- Štednja registratora – *Kad napuniš najlon papirima, ulož i drugi u registrator.*

Kad smo razgovarali o potrošnji, Lara je rekla: 'Potrošiš sok i onda boce baciš u smeće!' Nakon njezine izjave nastala je vrlo živa rasprava i razmjena iskustava o tome što drugi rade s plastičnim bocama kad ih isprazne:

Marko: *Stavljamo u vrećicu prazne boce i tata odnese tamo gdje on radi, tamo se otkupljuju boce.*

Joško: *S mamom idem zamijeniti boce za novce u Billu.*

Zara: *Mi ih stavljamo u špajz i onda ih brat ide prodati.*

Lina: *Imamo kraj kante za smeće jednu veliku vreću i tamo ih stavljamo, a jedan striček dolazi po njih.*

Benjamin: *Mi skupljamo prazne boce i tata ih odnese na faks za jednu tetu kojoj trebaju.*

Tomislav: *Moja mama daje svom bratiću sve boce pa ih on proda i ima novaca jer on nema posao.*

Mijo: *Mi spojimo boce i zalijevamo njima sve u vrtu.*

Pretvaramo otpad u blago

Budući da je uočeno da kad god nešto koristimo nastaje otpad u našem okružju, projekt se dalje usmjerava na brigu o otpadu, zbrinjavanje otpada, gospodarenje otpadom te otpad kao obnovljiv izvor sirovina. Neposrednim uvidom u stanje okoliša u blizini vrtića uočeni su primjereni i neprimjereni postupci zbrinjavanja otpada, nakon čega je uslijedila rasprava o mogućim posljedicama štetnog djelovanja otpada koji nije pravilno zbrinut, njegovu utjecaju na prirodu (biljke, životinje, tlo, vodu, zrak) i ljude. Tomislav vodi razgovor u manjoj skupini djece u kojoj se izražava zabrinutost za moguće zagađenje okoliša. *Kad bi se svugdje bacalo smeće, sve bi smrdilo i sve bi se raspalo, ne bi bilo kisika!* Lara na to dodaje: *Ne bi bilo zraka ni ničega, sve bi bilo prazno i svi bi ljudi bili jako bolesni, a Ivan zaključuje: *Onda bi se sve drveće osušilo i ne bi bilo voća.** Joško dolazi u vrtić s idejom da u skupini napravimo tunel za loptice koji je smislio s tatom. Djeca su oduševljena te idućih dana donose u vrtić ambalažni otpad od raznovrsnih materijala. 'Olujom ideja' smišljaju kako mogu ono što je nekom otpad pretvoriti u naše 'blago', tj. kako mogu korisno upotrijebiti otpad. Kroz raznovrsne igre i aktivnosti otpadom djeca su upoznala mogućnosti i svojstva materijala, koristila sva osjetila razvijajući senzornu integraciju, opažanja senzornim doživljajem i spontano učila. Djeca su dala nove oblike i namjenu otpadu pa su tako nastali: zvučni tunel, tunel za loptice, kasice za štednju, robot, kuglana, lutka 'čuvarica voda', lopte krpenjače, vodeni i pješčani sat, stolni hokej i dr.

Odgovorno odlaganje

Iskustvo o iskoristivosti otpada i vrtiću jednom izvoru sirovina djeca su neposredno stjecala kroz recikliranje starog papira te kompostiranje. Sakupljeni papir iz 'papirka' djeca su kidala na komadiće, namakala u vodi, mljela u papirnu kašu pa potom cjedila i prešala kako bi dobila papir. Na recikliranom papiru crtala su tušem. Svakodnevno su usitnjavala ostatke voća nakon

užine i odnosila u pripremljene kašete-kompostere u atriju vrtića, spontano su pratila što se događa s kompostom, opažala promjene i nastanak 'zemlje' - komposta. Kompost smo zajedno prosijali, stavili u posude za cvijeće i posijali sjemenke graha, bundeve, jabuke i naranče. Nakon dva do tri tjedna sve su sjemenke niknule na oduševljenje sve djece.

Sva stečena znanja i iskustva uspoređivala su se s primjerima iz dostupne literature o zaštiti okoliša, zbrinjavanju otpada, ekologiji... koje Benjamin i Tin donose u vrtić. Nakon toga djeca iznose svoje ideje 'kako sačuvati svijet' koje upućuju odraslima na panou za roditelje. Želimo poručiti odraslima: *Trebamo štedjeti struju! Trebamo štedjeti vodu! Svega manje trošiti! Ne bi bilo dobro sada sve potrošiti a poslije nema ništa. Izradit ćemo kartice o štednji i pomoći onima koji ne znaju štedjeti! Čuvajmo i ne zagađujmo prirodu! Ako ovo sve budemo poštivali, imat ćemo kisika i živjet ćemo lijep život!*

Roditelji sa zanimanjem prate i uključuju se u projekt, osobito roditelj koji je stručnjak za područje energetike i ekologije. On organizira eko-radionicu u kojoj djeca upoznaju čiste – obnovljive izvore energije (Sunčeva energija – solarni panel, energija vjetra – vjetroelektrana). Doznala su više o opasnom otpadu, zagađivanju okoliša i štednji energenata. Kroz anketu od roditelja doznajem kako je projekt utjecao na ponašanja djece u obiteljskom okruženju. Roditelji iznose kako djeca češće i rado sudjeluju u zbrinjavanju kućnog otpada, brinu o racionalnom trošenju energenata, te kreiraju pravila za štednju u kući. Za njih je ovaj projekt životan i aktualan, a ujedno su i sami osvijestili važnost racionalnog korištenja energenata i razvrstavanja otpada.

Naučili smo...

Djeca su kroz projekt imala priliku razmijeniti iskustva o različitim pristupima potrošnji i racionalnom korištenju materijala, te zbrinjavanju otpada. Kao dobit uočavamo promjene u shvaćanju pojmova *štednja* i *potrošnja*. Djeca jasnije razumiju potrebu



Stolni hokej jedna je od igara nastala pretvaranjem otpada u blago



Zvučni tunel



Djeca izrađuju kasice za štednju

za racionalnom potrošnjom i uviđaju kako ona nije odricanje nego ravnomjernije raspoređivanje potrošnje, a tako imamo duže svega što trošimo. Međusobno su osvijestila važnost svakog pojedinca i njegovog ponašanja prema okolišu. Naučila su da otpad ima potencijalnu vrijednost i može biti važna sirovina za ponovnu preradu, što ljudima omogućuje racionalno korištenje prirodnih bogatstva. Usvojena ponašanja vezana uz

racionalnu potrošnju i zaštitu okoliša djeca svakodnevno primjenjuju u vrtiću, šetajući naseljem, a prenijela su ih i u obiteljsko okruženje. Uputili smo i prijedloge Gradskom komunalnom odjelu Grada Osijeka za poboljšanje zbrinjavanja otpada u naselju Sjenjak. Smatramo da je projekt utjecao na razvoj odgovornosti svakog pojedinog djeteta i svijesti o njegovoj međuovisnosti o prirodi.